

Samenvatting

HET PROFIEL SPECIALISATIE OUDERENERGOTHERAPEUT is een aanvulling op het *Beroepsprofiel ergotherapeut*⁽¹⁾ en is in opdracht van Ergotherapie Nederland geschreven. Het *Profiel specialisatie ouderenergothérapeut* beschrijft de expertise van de ouderenergothérapeut, die gericht is op het verbeteren of behouden van het handelen en de participatie van kwetsbare ouderen met complexe problematiek en hun sociale netwerk in betekenisvolle dagelijkse en sociale activiteiten. Tevens beschrijft dit profiel de (noodzakelijke) competenties van een ouderenergothérapeut.

Het doel van de specialisatie ouderenergothérapeut is het inzetten van de juiste expertise om optimale zorg te kunnen bieden aan de steeds groter wordende doelgroep van kwetsbare ouderen die zich kenmerkt door multimorbiditeit en complexe problematiek.

Ouderenergothérapeut

Ergotherapie bij ouderen richt zich, evenals bij andere doelgroepen, op het mogelijk maken van het uitvoeren van activiteiten, zodat participatie – het deelnemen aan het dagelijks en maatschappelijk leven – gerealiseerd wordt ten behoeve van de gezondheid en het welzijn van ouderen. Dit wordt bereikt door de handelingsmogelijkheden van de oudere en zijn sociale netwerk te benutten en te vergroten en door zijn populatie, sociale en fysieke omgeving en de organisaties waar hij mee te maken heeft, aan te passen, te benutten, actief in te zetten of te gebruiken⁽¹⁾. De ouderenergothérapeut gaat hiertoe meestal, samen met de cliënt en mantelzorger, praktisch aan de slag met dagelijkse activiteiten.

In relatie tot ergotherapie in het algemeen ligt bij de ouderenergothérapeut meer de nadruk op:

- de kwetsbare oudere met complexe problematiek;
- het sociale netwerk en de omgeving van de oudere: deze nemen een prominente plek in binnen het werk van de ouderenergothérapeut. Zij worden betrokken en ingezet om de zelf- en samenredzaamheid van de ouderen te vergroten en de participatie te behouden;
- kennis hebben van nieuwe ontwikkelingen, behandelmethodes en technologieën binnen de ouderenzorg en deze methodisch kunnen toepassen;
- kansen en ontwikkelingen in de toekomst signaleren en benutten, waarbij de ouderenergothérapeut met zijn expertise zichzelf als specialist weet te profileren.

Ouderen

Ouderen vormen een belangrijke doelgroep voor ergotherapeuten. Ongeveer vijftig procent van het cliëntenaanbod van de ergotherapie betreft de doelgroep ouderen. Met het vergrijzen van de bevolking zal dit percentage de komende jaren toenemen.

Kwetsbare en zorgafhankelijke ouderen lopen een risico op verminderde participatie in het dagelijks en maatschappelijk leven. Juist op deze doelgroep met complexe problemen richt de ouderenergotherapeut zich ^(3, 4, 5, 6, 13). De interventies van ouderenergotherapeuten zijn gericht op het versterken, ondersteunen en verbeteren van het handelen en participatie bij deze ouderen. Belangrijke en betekenisvolle dagelijkse en sociale activiteiten worden versterkt en onderhouden. Op deze manier wordt de autonomie, eigen regie, zelf- en samenredzaamheid en participatie behouden of verbeterd ^(3, 6, 18). Er wordt uitgegaan van inclusie van alle ouderen met elke culturele of socio-economische achtergrond. Daarbij wordt ingespeeld op politieke ontwikkelingen die van invloed zijn op deze doelgroep.

Om het niveau van functioneren van kwetsbare ouderen te behouden of verbeteren zetten ouderenergotherapeuten ook preventieve interventies in.

Deze ontwikkeling wordt gestimuleerd in het rapport van de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RvZ) en door de commissie Kaljouw. Zij pleiten expliciet voor voorzorg en preventie ^(12, 20). Onder functioneren verstaat de commissie “het kunnen uitoefenen van alle dagelijkse activiteiten die nodig zijn voor het huishouden, zelfzorg en deelname aan het maatschappelijk leven” ⁽¹²⁾. Ook pleit de commissie Kaljouw voor een verschuiving van de focus op ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag ⁽²⁰⁾. De ouderenergotherapeut gaat altijd uit van deze ‘nieuwe’ focus; het werk van de (ouderen)ergotherapeut sluit dus nauw aan bij de visie die door de commissie Kaljouw is beschreven. Het beroep ergotherapie is daarmee nu al het beroep van de toekomst ⁽²¹⁾.

Ouderenergotherapie blijkt effectief en kostenbesparend te zijn bij het verbeteren van het dagelijks functioneren van ouderen met dementie en de competentie van hun mantelzorgers. Hierbij verbetert ook de kwaliteit van leven, stemming en ervaren gezondheid van beiden ^(3, 4, 8, 17). Voor iedere geïnvesteerde euro aan ergotherapie bij ouderen met dementie kan elf euro aan zorg- en dienstverleningskosten vanuit maatschappelijk perspectief bespaard worden ⁽⁴⁾. Ook is ergotherapie kosteneffectief en effectief in de ervaren uitvoering van dagelijkse activiteiten en de tevredenheid bij ouderen met de ziekte van Parkinson ^(5, 9). Effectiviteit is ook aangetoond voor kwetsbare ouderen met complexe fysieke problematiek. Bij deze doelgroep blijkt na afloop van ergotherapie-interventie die monodisciplinair of binnen een multidisciplinair geheel werd gegeven het functioneren in dagelijkse activiteiten, de mobiliteit en sociale participatie te zijn verbeterd. De angst voor vallen bleek verminderd ⁽⁶⁾.

Ouderenergotherapeuten werken samen met andere professionals in zorg en welzijn. Zij zijn zich bewust van de mogelijkheden en grenzen van hun beroep en verwijzen daar waar nodig door naar andere professionals ⁽²³⁾.

Ergotherapie vindt bij voorkeur plaats in de omgeving waar een oudere of een groep ouderen woont en leeft en waar de handelingsvraag zich voordoet. Op deze manier wordt ingespeeld op gewoonten en vaardigheden in relatie tot die woon-omgeving.

Kansen en ontwikkelingen ouderenergotherapeut

Door het vergrijzen van de bevolking, de huidige ontwikkelingen binnen de gezondheidszorg en de visie die door de commissie Kaljouw is beschreven, is het beroep ergotherapie nu al het beroep voor de toekomst ^(21, 20). Specialisten op het gebied van ouderenergotherapie zijn nodig om de zorg voor kwetsbare oudere met complexe problematiek en zijn sociale netwerk op een professionele, kwalitatieve manier vorm te geven.

Het actuele overheidsbeleid biedt diverse kansen aan ouderenergotherapeuten om zich als specialisten binnen nieuwe zorg- en dienstverlening voor ouderen met hun expertise te profileren. Het actuele beleid is gericht op behoud en het verbeteren van zelf- en samenredzaamheid en zelfmanagement van ouderen in hun eigen woon- en leefomgeving, hetgeen de expertise van de ouderenergotherapeut betreft.

